

תקנון אתיקה של מקצוע הטיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים¹

מבוא

1. תקנון זה מגדיר את דרישות האתיקה המקצועית בתחום הטיפול הרגשי הנעזר בבעלי חיים. להלן: בכל מקום בו צוין 'המטפל' הכוונה ל'**מטפל רגשי הנעזר בבעלי חיים**'.
2. תקנון זה והחלטות וועדת אתיקה מחייבים את חברי האיגוד המקצועי לטיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים (להלן מ.ר.ח.ב.), וכן את המועמדים לקבלה כחברי איגוד (חברים נלווים).
3. תקנון זה מציב סמן אתי למי שמשלב בעלי חיים בעבודתו, גם אם אינו חבר באיגוד מ.ר.ח.ב.
4. תקנון זה מהווה מסד בתהליך להכרה מקצועית על פי החוק.
5. תקנון זה מכיר ביושרתו של המטפל בהיותו נטול פניות ובמחויבותו לקידומו ולרווחתו של כל פונה ללא הבדל גזע, מין, דת ואמונה, לאום ומוצא, ערכים, אידיאולוגיה ועמדה פוליטית, גיל, העדפה מינית, רמת השכלה ומצב חברתי-כלכלי.
6. על המטפל להיות מודע לאחריותו ולמחויבותיו המפורטות בתקנון זה.
7. על המטפל לציית לחוקי המדינה הקשורים לחוקי העבודה בבריאות הנפש הרווחה והחינוך וחוק צער בעלי חיים ונגזרותיו.
8. מטפל רגשי הנעזר בבעלי חיים ייחשב למי שעמד בדרישות ההכשרה המקצועית וההתמחות על פי תקנון איגוד מ.ר.ח.ב.
9. מטפל רגשי הנעזר בבעלי חיים כפוף לדרישות ולהגבלות מטעם האיגוד המקצועי בהתאם להכשרתו, התמחותו, ניסיונו הטיפולי ודירוגו באיגוד מ.ר.ח.ב.
10. על המטפל לדאוג ככל יכולתו להסביר את מקצועו בפני הציבור ומבקשי שירותיו; ולהבחינו מהתערבויות אחרות הנעזרות בבעלי חיים, וכן מהתערבויות מקצועיות טיפוליות אחרות. עליו לעשות את המרב לקידום המקצוע והאיגוד מ.ר.ח.ב..

¹ קוד אתי זה עודכן ונוסח כתקנון על ידי וועדת אתיקה של מ.ר.ח.ב בשנת 2014 (שרי בר און, עפרה תירוש, גילי פרגוואי ורחלי בן דוד)

הכשרה ואחריות מקצועית

11. מטפל רגשי הנעזר בבעלי חיים מחויב לשמור על רמה מקצועית גבוהה ולהתעדכן בכל ההתפתחויות והחידושים בתחומי המקצועי ובתחומים מקבילים (בריאות הנפש, קשר אדם-חיה ותחום בעלי חיים ורווחתם).
 12. על המטפל להיות מודע לייחודיותו של טיפול זה, המבוסס על רשת הקשרים המתקיימת במשולש הטיפולי מטפל-חיה-מטופל.
 13. על המטפל להכיר את מגוון הדרכים בהן תורמים בעלי החיים לטיפול הרגשי (נספח לתקנון איגוד מ.ר.ח.ב.), וכן את מגוון הדרכים בהן מגבילים בעלי החיים את הטיפול הרגשי.
 14. על המטפל להקפיד על קבלת הדרכה מקצועית (supervision). בהתאם לדרישות האיגוד ועל פי הנהלים הנהוגים במוסד בו הוא עובד.
 15. על המטפל להקפיד על קיום קשר רב-מקצועי בתחום בריאות הנפש, הרווחה והחינוך ובתחומי הוטרנרריה והתנהגות בעלי החיים בהתאם למערכת ולאוכלוסייה אתה הוא עובד.
 16. על המטפל לנהוג בהגינות ובכבוד כלפי אנשי מקצוע אחרים, להימנע מלשון הרע ולשתף עימם פעולה לטובת המטופל.
 17. על המטפל לעסוק רק בתחום מומחיותו ובהתאם להכשרה ולניסיון שרכש בתחומו בכל הנוגע לאבחון, טיפול וייעוץ.
 18. על המטפל לתעד את מהלך המפגשים, ולסכמם באופן מקצועי כמקובל במקצועות בריאות הנפש.
 19. על המטפל לדווח על מצב המטופל באופן המותאם לגורמים החיצוניים המורשים (המשפחתיים, החינוכיים, המשפטיים, הטיפוליים ואחרים). הדיווח ייעשה תוך שמירה על כבוד המטופל ומשפחתו, בסודיות ובחיסיון, תוך הפעלת שיקול דעת, תוך התייעצות עם אנשי מקצוע בתחומו, ובהתאם לכללים הנהוגים במסגרת בה הוא עובד.
 20. על המטפל המעוניין לפרסם תיאור מקרה בכנסים מקצועיים, בתקשורת המונים, ספרים או הוראה לעשות זאת בהתאם לכללי האתיקה, תוך שמירה על כבוד המטופל ומשפחתו, בסודיות וחיסיון ובהסכמה מלאה של המטופל ו/או בא כוחו, כמקובל במקצועות בריאות הנפש.
 21. עבודה פרטית:
- א. אסור למטפל רגשי הנעזר בבעלי חיים, המועסק במסגרת ציבורית, לעבוד כמטפל רגשי באופן פרטי באותה המסגרת ו/או גם עם אותם מטופלים, אלא אם קיבל היתר מיוחד לכך מהמוסד המעסיק.

ב. על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים להמתין שנת צינון בין טיפול שנערך במסגרת ציבורית לבין המשכו באופן פרטי, אלא אם כן הדבר נעשה בשקיפות ובידיעת המסגרת הציבורית, וזאת על מנת להימנע מניצול הקשר הטיפולי למטרות אישיות.

22. סיום טיפול רגשי:

א. על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים לדעת לסיים קשר טיפולי במועד מותאם ובאופן הולם, תוך יידוע המטופל, בא כוחו ו/או המסגרת בה הוא מטופל על התהליך הנדרש לסיים הקשר הטיפולי.

ב. על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים להיות מודע למצבים הדורשים את הפסקת עבודתו או העברתו של מטופל אל מטפל רגשי אחר על רקע אישי של המטפל או על רקע צרכי המטופל, ולסייע לו במעבר זה.

23. הוראה והדרכה:

א. על מטפל רגשי הנעזר בבעלי חיים העוסק בהוראה ובהדרכה לטפח את התפתחותם המקצועית של מתמחיו ומודרכיו. עליו להוות דוגמה אישית בתחומי אתיקה, רמה מקצועית והתייחסות בין אישית המכבדת את המקצוע ומטופליו.

ב. על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים העוסק בהדרכה ובהוראה לקבל הדרכה על הדרכה ולהשלים הכשרה מתאימה על פי תקנון האיגוד המקצועי.

ג. על המטפל... להימנע מניצול לרעה של מעמדו כבעל השפעה על מודרכיו ומתמחיו.

ד. על העוסק בהדרכה ו/או הוראה להימנע מיצירת קשר טיפולי עם מודרכיו ו/או תלמידיו, אלא אם כן הופסקה ההדרכה ו/או ההוראה ונוצר חוזה טיפולי בהסכמת שני הצדדים.

ה. העוסק בהדרכה ובהוראה להימנע מכל אפשרות ליצירת קשר טיפולי עם מטופל של מודרכיו ומתמחיו ללא הסכמה הדדית של כל הצדדים הנוגעים לדבר.

אחריות כלפי בעלי החיים

24. אחריותו של המטפל, כלפי בעלי החיים, מהווה תשתית למרחב הטיפולי ותנאי לתהליך הטיפולי.

25. על המטפל לקיים עבור בעל החיים תנאי מחייה נאותים, הכוללים: מרחב פיזי מותאם, תזונה מתאימה, קיום התנהגות חברתית מותאמת, הגנה מפגעי סביבה, מרחב מותאם להתרבות ומנוחה והעשרה סביבתית.

א. על המטפל להכיר את בעלי החיים איתם הוא עובד: אורח החיים, התנהגות, צרכים פיזיים וחברתיים, יכולות ומגבלות טבעיות, מצבו הבריאותי וגילו של בעל החיים ולעבוד תוך התחשבות בצרכיו ומתוך ידיעה כי הוא אחראי גם על רווחתו של בעל החיים.

ב. על המטפל לדאוג לטיפול וטרינרי שוטף, אחזקה בהתאם ובהקפדה לחוקי המדינה ואי-החזקה ו/או שיתוף של בעלי חיים מסוכנים, בהתאם להגדרת החוק לבעל חיים מסוכן, מחוץ ובתוך המערך (setting) הטיפול.

ג. על המטפל לאפשר מרחב טיפולי בו יכולים המטופל ובעל החיים לנוע, באופן שלא יאיים על אחד מהם.

ד. על המטפל הנעזר בבע"ח להיות עירני ולמנוע מגע העשוי לפגוע במטופל או בבעל החיים.

26. על המטפל להתייחס לחיותו (vitality) של בעל החיים כגורם מחולל התרחשות היוצר ומשפיע על הדינמיקה בטיפול.

27. על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים להימנע מהחפצתם של בעלי החיים, מתוך הכרה בהם כישויות עצמאיות בעלות תחושות, צרכים ורגישויות.

28. על המטפל לאפשר הפרדה פיזית, בין בעל-החיים לבין המטופל, ברגעי מצוקה ו/או סכנה של אחד מהצדדים למשל, במקרים של פחד פתאומי של המטופל/ בע"ח או, פגיעה פיזית במטופל/בעל-החיים.

אחריות כלפי מטופלים

29. על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים לנהוג בהגינות ובכבוד כלפי מטופליו, ולקבל את שונותם. על המטפל לפעול מתוך ראיית טובתם של מטופליו ולהשתמש בהתערבויות טיפוליות התואמות את צרכיהם. עליו להבנות את המסגרת ואת חוזה הטיפול בתאום והסכמה הדדית.

30. לפני המפגש הטיפולי הראשון על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים:

א. ליידע את המטופל או בא כוחו בנוגע להכשרתו של המטפל, מיומנותיו, מומחיותו, שיטות או טכניקות מיוחדות בהן נעזר המטפל וניסיונו הטיפולי.

ב. להגדיר את תנאי הטיפול לרבות מועד ועלות המפגשים ומידע בקשר לחיסיון ולחובת דיווח.

ג. לוודא העדר בעיות רפואיות של המטופל הקשורות לנוכחות בעלי חיים באמצעות אישור בכתב, וליידע את המטופל ובא כוחו בנוגע לסיכונים הבריאותיים האפשריים במפגש עם בעלי חיים.

31. על המטפל הרגשי בעזרת בעל החיים להגדיר חוזה עבודה טיפולי מול המטופל או בא כוחו עם תחילת הטיפול. על החוזה לכלול את כללי ההתנהגות הנחוצים במרחב הטיפולי בכלל וביחס להתנהגותם של בעלי החיים בפרט.

32. על המטפל הרגשי להתאים את ההתערבויות הטיפוליות למצבו הרפואי, הפסיכיאטרי, הנירולוגי ו/או הרגשי של המטופל בעבודתו עימו.

33. על כל העוסק בטיפול הנעזר בבעלי חיים להימנע מניצול לרעה של מעמדו כבעל כח והשפעה על מטופליו.

34. על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים להימנע מטיפול באדם שקיימת איתו מעורבות משפחתית, חברתית או כלכלית, ובכן במקרים הבאים:

א. אין לטפל בסטודנטים לפחות חצי שנה לאחר תום יחסי מרצה-סטודנט.

ב. במקרים בהם המטפל הנעזר בבעלי חיים מועסק כמורה באותו מוסד, אין לקיים יחסי מטפל-מטופל באותה עת בה מתקיימים יחסי סמכות מורה – תלמיד עם מי מתלמידיו.

35. על המטפל הרגשי הנעזר בבעלי חיים לדאוג לרווחה הנפשית של המטופל בנוכחות בעל החיים ולהיות ערני לכל שינוי במצבו של המטופל ביחס לבעל החיים.

א. במהלך המפגש הטיפולי על המטפל הרגשי בעזרת בעלי חיים לוודא הסכמת המטופל לנוכחות בעלי חיים במרחב הטיפולי ואין להכריח אותו לבוא במגע עם בעל חיים בו הוא מסרב לגעת.

ב. יש לאפשר מרחב בו המטופל יכול להתרחק מבעל החיים לפי צרכיו.

ג. במטרה לשמור על רווחתו הנפשית של המטופל, אין לאפשר לו לפגוע בבעל החיים.

ד. במידה ואירעה פגיעה בבעל חיים במהלך מפגש טיפולי, על המטפל הרגשי להבנות את עיבוד הסיטואציה כחלק מהטיפול.

36. על המטפל לדאוג לרווחה הפיזית והרגשית של המטופל בנוכחות בעל החיים:

א. לפני מפגש המטופל עם בעל חיים (סעיף 23).

ב. במהלך המפגשים עם המטופל:

- יש להיות ערניים ולבחון סימנים אפשריים להופעת אלרגיה ורגישויות לנוכחות בעלי החיים. במידה ומתעוררת רגישות או בעיה רפואית במהלך התהליך הטיפולי יש ליידע את המטופל ובא כוחו, ויש להפנותם לאבחון רפואי.

- אין לאפשר למטופל לבצע פעולות שעלולות להוות עבורו סכנה או פגיעה אפשרית מבעל החיים או מעזרים נילוויים מבלי לתדרכו מראש.

- אין לחשוף מטופל לבעל חיים החולה במחלה זואונוטית.

- אין לאפשר מגע או קירבה אל בעל חיים תוקפני או כזה שאינו רגיל למפגש עם בני אדם, או לבעל חיים שאינו מוכר למטפל.

- במידה והמטופל נפגע או נפצע על ידי בעל חיים או מסיבה אחרת הקשורה למרחב הטיפולי יש לפעול בהתאם לתקנות משרד הבריאות ומשרד החקלאות. כמו כן יש לפעול לפי האמור:

- * מתן טיפול בסיסי ראשוני בהתאם לסוג הפציעה.
- * דיווח לבא כוחו או האחראי על המטופל (במידה וקיים) - הורה, מורה, אחראי במוסד וכו'.
- * הפניית המטופל לרופא לבדיקת נחיצות חיסון טטנוס ו / או טיפולים אחרים.
- * במידה ומדובר בפציעה מבעל החיים יש לבודד את בעל החיים על פי הקבוע בחוק.
- 37. על המטפל לדאוג להתאמת המרחב הטיפולי על משאביו, בהתאם למטופל ולצרכיו הייחודיים. בתוך כך על המטפל לדאוג לסביבה מותאמת, בטיחותית ובטוחה מראש ובמהלך הפגישה.

היבטים רב תרבותיים

- 38. על המטפל להיות מודע להבדלים ולפערים בין תרבותו, אמונותיו ודעותיו הקדומות ובין אילו של מטופליו בטרם ייקח על עצמו את הטיפול בהם. על המטפל להיות מודע להשלכות של סוגיות אילו על התהליך הטיפולי ולהביאם להדרכה.
 - 39. על המטפל לקבל בפתיחות ולכבד את המורכבות והשונות התרבותית של מטופליו, לא יכפה עליהם את דעותיו ואמונותיו, ויהיה גמיש בדרכי עבודתו.
 - 40. על המטפל להשתדל ולהכיר ככל האפשר את התרבות, הדת, המסורות, האמונות, והערכים של מטופליו, לרבות דעותיהם הקדומות כלפי בעלי החיים, על מנת להבין את מניעיהם והתנהגויותיהם במהלך הטיפול.
 - 41. על המטפל לפעול ולהתבטא בצורה שאינה מפלה על בסיס גזע, מגדר, לאום או מוצא, במסגרת פעילותו המקצועית, ולהתייחס בעיתוי המתאים מבחינה מקצועית לביטויי גזענות העולים בטיפול באופן המבהיר את הנזקים שנגרמים לרווחתם הרגשית של בני האדם כתוצאה מגזענות. מטפל המודע לכך שיש לו עצמו עמדות גזעניות, באחריותו לעשות עבודה אישית, מתמשכת אם צריך, כדי להבין את מקורן של עמדות אלו ולמנוע ככל שניתן את פלישתן לפעילותו הטיפולית.
- סעיף זה חל גם על העוסקים בהוראה ובהדרכה.

אינטימיות, מגע וקרבה מינית

- 42. טיפול הנעזר בבעלי חיים מזמן אינטימיות, מגע, קרבה פיזית ועוררות יצרית ומינית. כל ניצול לרעה של אלו מהווה הפרה בוטה של תקנון זה ועומד בניגוד לחוק.
- 43. טיפול הנעזר בבעלי חיים מזמן מפגש עם תכנים שונים כגון: הורות, לידה, הנקה, מיניות, הזדווגות, תוקפנות, אלימות וכד'. על המטפל להיות מודע וער לכך, שנושאים אלו יכולים לעורר תגובות רגשיות שונות אצל המטופל ולתווך זאת עבורו.

44. על המטפל להיות מודע לקרבה ולאינטימיות הפיזית והרגשית הנוצרות במהלך הטיפול הנעזר בבעלי חיים, וכן להיות מודע ליצריות המתעוררת בנוכחותם. על המטפל להביא סוגיות אילו להדרכה.

45. על המטפל להבחין בין ביטויים של קירבה, מגע ואינטימיות בתוך המשולש הטיפולי המשמעותיים להתפתחות האישית של המטופל, לבין יחסי קירבה, מגע ואינטימיות המהווים ניצול לרעה של הקשר הטיפולי.

46. היה והקרבה והמגע נחווים על ידי מי מהנוכחים בקשר הטיפולי, כלא תואמים את הסיטואציה, על המטפל לדאוג לעבד זאת במסגרת הדרכה ובהמשך עם המטופל.

47. התייחסות למגע במשולש הטיפולי:

א. על המטפל לאפשר למטופל לבחור בסוג המגע והקרבה המתאימים לו עם בעלי החיים.

ב. הטיפול הרגשי הנעזר בבעלי-חיים מזמן מצבים מסוימים בהם נדרש מגע בין המטופלים, המטפל ובעלי החיים. על המטפל לידע את המטופל ו/או את באי כוחו מראש ולהגדיר זאת בחוזה הטיפולי. על המטפל לתת את הדעת למצבים כגון: אחיזה נכונה, טיפוח החיה, טיפולים בזמן פציעה של חיה או מטופל, מניעת נפילה של החיה וכן לקיים שיקול דעת באשר להתערבות הכוללת מגע לצורכי שיקום בבעיות מוטוריות ותחושתיות.

48. התייחסות למיניות במשולש הטיפולי:

טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים מעלה באופן מוחשי תכנים מיניים אצל המטפל ואצל המטופל. על המטפל להיות מודע לכך. כל ניצול לרעה של תכנים מיניים מהווה הפרה בוטה של תקנון זה ועומד בניגוד לחוק ולפיכך, אסורה על המטפל: מעורבות בקשר מיני ו/או מעורבות בפעילות ארוטית עם מטופל, או התפשטות בנוכחות מטופל, או קשר מיני עם מטופל לשעבר לאחר תום הטיפול. כמו כן, אסור על המטפל לתת למטופל היתר להתפשט לשם התערטלות. כל האמור בסעיף זה תקף וחל גם על יחסי מדריך מודרך.

49. על המטפל להיות מודע ורגיש לאופן ההתייחסות למיניות בתרבויות שונות.

50. התייחסות לאינטימיות: טיפול רגשי הנעזר בבעלי חיים, מזרז מצבים של אינטימיות בשלבים מוקדמים של הטיפול. על המטפל להיות מודע לכך ולהציב גבולות ברורים, על מנת לאפשר תנאים בטוחים להתפתחות הטיפול.

* * *